

Відділ культури і туризму
виконавчого комітету Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

***«Тарас Шевченко.
Доля. Муза. Слава»***

До 200-річчя з дня народження
Тараса Григоровича Шевченка

Бібліографічний покажчик

Славутич 2014

Даний бібліографічний покажчик підготовлено довідково-бібліографічним відділом Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене відзначенню у 2014 році 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка – неперевершеного світоча української культури, видатного українського поета, художника, громадського діяча, перекладача, автора «Кобзаря».

Матеріал розміщений за розділами в алфавітному порядку.

Посібник розраховано на широке коло читачів.

Укладачі:

Панова Л. І., Соловйова Л. О.,
Янченко О. О.

Комп'ютерний
набір:

Соловйова Л. О.

Відповідальна
за випуск:

Портная Н. В.

«Він світ новий словами відкривав!»

Леся Українка

Біографія Кобзаря

Тарас Григорович Шевченко народився 25 лютого (9 березня за н. ст.) 1814 р. в с. Моринці Звенигородського повіту Київської губернії.

Його батьки, що були кріпаками багатого поміщика В. В. Енгельгардта, незабаром переїхали до сусіднього села Кирилівки.

1822 р. батько віддав його «в науку» до кирилівського дяка. За два роки Тарас навчився читати й писати і засвоїв якісь знання з арифметики.

Після смерті у 1823 р. матері і 1825 р. батька Тарас залишився сиротою. Деякий час був «школярем-попихачем» у дяка Богорського. Вже в шкільні роки малим Тарасом оволоділа непереборна пристрасть до малювання. Він мріяв «сделаться когда-нибудь хоть посредственным маляром» і вперто шукав у навколишніх селах учителя малювання. Та після кількох невдалих спроб повернувся до Кирилівки, де пас громадську череду і майже рік наймитував у священника Григорія Кошиця. Наприкінці 1828 або на початку 1829 р. Тараса взято до поміщицького двору у Вільшані, яка дісталася в спадщину позашлюбному синові В. Енгельгардта, адютантові віленського військового губернатора П. Енгельгардту.

Восени 1829 р. Шевченко супроводжує валку з майном молодого пана до Вільно. У списку дворових його записано здатним «на комнатного живописца». Усе, що ми знаємо про дитину й підлітка Шевченка зі спогадів і його творів, малює нам характер незвичайний, натуру чутливу й вразливу на все добре й зле, мрійливу, самозаглиблену і водночас непокірливу, вольову і

цілеспрямовану, яка не задовольняється тяжко здобутим у боротьбі за існування шматком хліба, а прагне чогось вищого. Це справді художня натура. Ці риси «незвичайності» хлопчика помітив ще його батько. Помираючи, він казав родичам: «Синові Тарасу із мого хазяйства нічого не треба; він не буде абияким чоловіком: з його буде або щось дуже добре, або велике ледащо; для його моє наслідство або нічого не буде значить, або нічого не допоможе». У Вільно Шевченко виконує обов'язки козачка в панських покоях. А у вільний час потай від пана перемальовує лубочні картинки. Шевченка віддають вчитися малюванню. Після початку польського повстання 1830 р. віленський військовий губернатор змушений був піти у відставку. Поїхав до Петербурга і його ад'ютант Енгельгардт. Десь наприкінці лютого 1831 р. помандрував до столиці у валці з панським майном і Шевченко. 1832 р. Енгельгардт законтрактує Шевченка на чотири роки майстрові петербурзького малярного цеху В. Ширяєву. Разом з його учнями Шевченко бере участь у розписах Великого та інших петербурзьких театрів. Очевидно, 1835 р. з Шевченком познайомився учень Академії мистецтв І. Сошенко. Він робить усе, щоб якимось полегшити його долю: знайомить з Є. Гребінкою і конференц-секретарем Академії мистецтв В. Григоровичем, який дозволяє Шевченкові відвідувати рисувальні класи Товариства заохочування художників (1835). Згодом відбувається знайомство Шевченка з К. Брюлловим і В. Жуковським. Вражені гіркою долею талановитого юнака, вони 1838р. викупляють його з кріпацтва.

21 травня 1838 р. Шевченка зараховують стороннім учнем Академії мистецтв. Він навчається під керівництвом К. Брюллова, стає одним з його улюблених учнів, одержує срібні медалі (за картини «Хлопчик-жебрак, що дає хліб собаці» (1840), «Циганка-ворожка» (1841), «Катерина» (1842)). Остання написана за мотивами однойменної поеми Шевченка. Успішно працює він і в жанрі портрета. Вірші Шевченко почав писати ще

кріпаком, за його свідченням, у 1837 р. З тих перших поетичних спроб відомі тільки вірші «Причинна» і «Нудно мені, тяжко – що маю робити» (належність останнього Шевченкові не можна вважати остаточно доведеною). Пробудженню поетичного таланту Шевченка сприяло, очевидно, знайомство його з творами українських поетів (Котляревського і романтиків). Кілька своїх поезій Шевченко у 1838 р. віддав Гребінці для публікації в українському альманасі «Ластівка». Але ще до виходу «Ластівки» (1841) 18 квітня 1840 р. з'являється перша збірка Шевченка – «Кобзар». Це була подія величезного значення не тільки в історії української літератури, а й в історії самосвідомості українського народу. Хоча «Кобзар» містив лише вісім творів («Думи мої, думи мої», «Перебендя», «Катерина», «Тополя», «Думка», «До Основ'яненка», «Іван Підкова», «Тарасова ніч»), вони засвідчили, що в українське письменство прийшов поет великого обдаровання. Враження, яке справили «Кобзар» і твори, надруковані в «Ластівці», підсилювалося, коли 1841 р. вийшла історична поема Шевченка «Гайдамаки» (написана у 1839–1841рр.). Поема присвячена Коліївщині – антифеодальному повстанню 1768 р. на Правобережній Україні проти польської шляхти. Вона пройнята пафосом визвольної боротьби. Не випадково в умовах революційної ситуації в Росії «Гайдамаки» опубліковано 1861 р. в російському перекладі в журналі «Современник». Критичні відгуки на «Кобзар» і «Гайдамаків» були, за окремими винятками, позитивними.

Майже всі рецензенти визнали поетичний талант Шевченка, хоча деякі з консервативних журналів докоряли поетові, що він пише українською мовою («Сын Отечества», «Библиотека для чтения»). Особливо прихильною була рецензія на «Кобзар» у журналі «Отечественные записки», критичним відділом якого керував В. Белінський. Навчаючись у Академії мистецтв і маючи твердий намір здобути професійну освіту

художника, Шевченко, проте, дедалі більше усвідомлює своє поетичне покликання. 1841 р. він пише російською мовою віршовану історичну трагедію «Никита Гайдай», з якої зберігся лише уривок. Згодом він переробив її у драму «Невеста». 1842 р. пише драматизовану соціально-побутову поему російською мовою «Слепая». Того ж року створює історичну поему «Гамалія» (вийшла окремою книжкою 1844 р.). Кінцем лютого 1843 р. датована історико-побутова драма «Назар Стодоля» (написана російською мовою, відома лише в українському перекладі). У 1844–1845 рр. її поставив аматорський гурток при Медико-хірургічній академії в Петербурзі.

1844 р. вийшло друге видання «Кобзаря». Усі ці твори належать до раннього періоду творчості Шевченка, коли він усвідомлював себе як «мужицький поет» і поет-патріот. Новий період творчості Шевченка охоплює роки 1843–1847 (до арешту) і пов'язаний з двома його подорожами на Україну. За назвою збірки автографів «Три літа» (яка включає поезії 1843–1845 рр.) ці роки життя й творчості поета названо періодом «трьох літ». До цього ж періоду фактично належать і твори, написані у 1846–1847 рр. (до арешту). Період «трьох літ» – роки формування художньої системи зрілого Шевченка. У ці й наступні роки поет пише і реалістичні твори («Сова», «Наймичка», «І мертвим, і живим...»), і твори, в яких реалістичне начало по-різному поєднується з романтичним («Сон», «Єретик»), і твори суто романтичні («Великий льох», «Розрита могила», історичні поезії періоду заслання). Таке співіснування романтизму й реалізму в творчості зрілого Шевченка є індивідуальною особливістю його творчого методу. Художній метод Шевченка – цілісний і водночас «відкритий», тобто поет свідомо звертався до різних форм художнього узагальнення й різних виражальних засобів відповідно до тих завдань, які розв'язував.

Перша подорож Шевченка на Україну продовжувалася близько восьми місяців. Виїхавши з Петербурга у травні 1843 р.,

поет відвідав десятки міст і сіл України (рідну Кирилівку, Київ, Полтавщину, Хортицю, Чигирин тощо). Спілкувався з селянами, познайомився з численними представниками української інтелігенції й освіченими поміщиками (зокрема, з М. Максимовичем, В. Білозерським, П. Кулішем, В. Забілою, О. Афанасьєвим-Чужбинським, братом засланою декабриста С. Волконського – М. Репніним, з колишнім членом «Союзу благоденства» О. Капністом, майбутнім петрашевцем Р. Штрандманом та ін.). На Україні Шевченко багато малював, виконав ескізи до альбому офортів «Живописна Україна», який задумав як періодичне видання, присвячене історичному минулому й сучасному народному побуту України. Єдиний випуск цього альбому, що вважається першим твором критичного реалізму в українській графіці, вийшов 1844 р. у Петербурзі. На Україні Шевченко написав два поетичних твори – російською мовою поему «Тризна» (1844 р.) і вірш «Розрита могила». Та, повернувшись до Петербурга наприкінці лютого 1844 р., він під враженням побаченого на Україні пише ряд творів (зокрема, поему «Сон»), які остаточно визначили подальший його шлях як поета. Весною 1845 р. Шевченко після надання йому Радою Академії мистецтв звання некласного художника повертається на Україну. Знову багато подорожує (Полтавщина, Чернігівщина, Київщина, Волинь, Поділля), виконує доручення Київської археографічної комісії, записує народні пісні, малює архітектурні й історичні пам'ятки, портрети й краєвиди. З жовтня по грудень 1845 р. поет переживає надзвичайне творче піднесення, пише один за одним твори «Єретик», «Сліпий», «Наймичка», «Кавказ», «І мертвим, і живим...», «Холодний яр», «Як умру, то поховайте» («Заповіт») та ін. Усі свої поезії 1843–1845 рр. (крім поеми «Тризна») він переписує в альбом, якому дає назву «Три літа». 1846 р. створює балади «Лілея» і «Русалка», а 1847 р. (до арешту) – поему «Осика». Тоді ж він задумує нове видання «Кобзаря», куди мали

увійти його твори 1843–1847 рр. легального змісту. До цього видання пише у березні 1847 р. передмову, в якій викладає свою естетичну програму, закликає письменників до глибшого пізнання народу. Видання це не було здійснене через арешт поета. Весною 1846 р. у Києві Шевченко знайомиться з М. Костомаровим, М. Гулаком, М. Савичем, О. Марковичем та іншими членами таємного Кирило-Мефодіївського товариства (засноване в грудні 1845–січні 1846 рр.) і вступає в цю організацію. Його твори періоду «трьох літ» мали безперечний вплив на програмні документи товариства.

У березні 1847 р. товариство було розгромлене. Почалися арешти. Шевченка заарештували 5 квітня 1847 р., а 17-го привезли до Петербурга й на час слідства ув'язнили в казематі III відділу. Революційні твори з відібраного при арешті альбому «Три літа» стали головним доказом антидержавної діяльності Шевченка (його належність до Кирило-Мефодіївського товариства не була доведена). «За створення підбурливих і найвищою мірою зухвалих віршів» його призначено рядовим до Окремого Оренбурзького корпусу. На вироку Микола I дописав: «Під найсуворіший нагляд із заборонаю писати й малювати». Були заборонені й Шевченкові книжки. 8 червня 1847 р. Шевченка привезли до Оренбурга, звідти до Орської кріпості, де він мав відбувати солдатську службу. Почалися місяці принизливої муштри. В Оренбурзі поет познайомився зі своїми земляками Ф. Лазаревським і С. Левицьким, які стали його друзями й допомагали йому на засланні, в Орській кріпості – з польськими політичними засланнями І. Завадським, С. Крулікевичем, О. Фішером та ін. В Орську він порушив царську заборону писати. Свої нові твори він потай записував до саморобних «захалаєвних» зошитків.

Наприкінці 1849 – на початку 1850 рр. він переписав ці «невільницькі» поезії в саморобну книжечку, яка згодом дістала назву «Мала книжка». В Орській кріпості поет написав 21 твір.

У 1848 р. на клопотання Шевченкових друзів його включили як художника до складу Аральської описової експедиції, очолюваної О. Бутаковим. Із жовтня 1848 р. до травня 1849 р. експедиція зимувала на острові Косарал. Під час зимівлі Шевченко багато малював і написав понад 70 поезій. Із травня експедиція продовжувала дослідження Аральського моря, наприкінці вересня повернулася до Раїма, а звідти до Оренбурга. За проханням Бутакова Шевченка залишили в Оренбурзі опрацьовувати матеріали експедиції, де він написав 12 поезій. Там потоваришував з польськими засланнями (зокрема, з Бр. Залеським) та штабс-капітаном К. Герном, який попередив Шевченка про наступний обшук і допоміг зберегти «Малу книжку». 23 квітня 1850 р. Шевченка заарештували за порушення царської заборони писати й малювати. Після слідства в Орській кріпості його перевели до Новопетровського укріплення на півострові Мангишлак, куди він прибув у середині жовтня 1850 р. Цей новий арешт мав фатальні наслідки для поетичної творчості Шевченка на засланні: з обережності він змушений був припинити писати вірші і відновив поетичну діяльність тільки незадовго до звільнення (друга редакція поеми «Москалева криниця»). Проте, в ті роки він малював, написав кілька повістей російською мовою і розпочав щоденник. У Новопетровському укріпленні Шевченко створив, зокрема, серію викривальних малюнків «Притча про блудного сина», яка є одним із найвищих здобутків критичного реалізму в мистецтві середини ХІХ ст. Сім років перебування в Новопетровському укріпленні – чи не найтяжчих у житті поета. Тільки співчуття таких гуманних людей, як комендант укріплення А. Маєвський та його наступник І. Усков, дещо полегшувало становище безправного солдата-засланця. Після смерті Миколи І (лютий 1855 р.) друзі поета (Ф. Толстой та ін.) почали клопотатися про його звільнення. Та тільки 1 травня 1857 р. було дано офіційний

дозвіл звільнити Шевченка з військової служби зі встановленням за ним нагляду і заборонаю жити в столицях.

2 серпня 1857 р. Шевченко виїхав із Новопетровського укріплення, маючи намір поселитися в Петербурзі.

У роки заслання Шевченко, як і раніше, працює в різних поетичних жанрах. Він пише соціально-побутові поеми («Княжна», «Марина», «Москалева криниця», «Якби тобі довелось...», «Петрусь» та ін.), історичні поеми й вірші («Чернець», «Іржавець», «Заступила чорна хмара», «У неділеньку у святу» та ін.), вірші й поеми сатиричного змісту («П. С.», «Царі»), хоч у ці роки свідомо стримує свій темперамент політичного сатирика. Та головний набуток його творчості 1847–1850 рр. – лірика. Лірика й особистого плану, і рольова, в якій чільне місце займають вірші в народнопісенному дусі. За ідейно-художніми якостями і значенням в літературному процесі лірика Шевченка цього періоду – етап не тільки в його творчому розвитку, а й в українській поезії взагалі. Значення «невільницької» поезії Шевченка в історії української літератури обумовлене також тим, що в роки 1847–1850, коли після розгрому Кирило-Мефодіївського товариства художнє слово на Східній Україні майже замовкло, він був чи не одноосібною активніючою силою українського літературного процесу. Слід проте врахувати, що Шевченкова поезія періоду заслання могла реально впливати на розвиток літератури вже після смерті автора, коли більшу частину тих творів було опубліковано в «Кобзарі» 1867 р. Коли Шевченко виїхав з Новопетровського укріплення, прямуючи через Астрахань, Нижній Новгород і Москву до Петербурга, він ще не знав, що в'їзд до столиць йому заборонено. Про це поет дізнався в Нижньому Новгороді, де йому довелося затриматися на кілька місяців, поки віцепрезидент Академії мистецтв Ф. Толстой не виклопотав дозвіл на його проживання в Петербурзі. У Нижньому Новгороді Шевченко написав поеми «Неофіти», «Юродивий»

(незакінчена), ліричний триптих «Доля», «Муза», «Слава» та доопрацьовував свої «невільницькі» поезії, які переписував у «Більшу книжку».

У кінці березня 1858 р. Шевченко приїхав до Петербурга. Літературно-мистецька громадськість столиці гаряче зустріла поета. В останні роки життя він бере діяльну участь у громадському житті, виступає на літературних вечорах, стає одним із фундаторів Літературного фонду, допомагає недільним школам на Україні (складає й видає для них «Букварь южнорусский»). У ці ж роки спілкується з українськими літераторами Петербурга – Марком Вовчком, М. Костомаровим, П. Кулішем, Д. Каменецьким, В. Білозерським, Д. Мордовцевим та ін., бере участь у виданні альманаху «Хата» та підготовці до видання журналу «Основа».

Проте для Шевченка були неприйнятними буржуазно-ліберальні погляди Куліша і Костомарова (особливо на селянське питання). Справжня ідейна й особиста дружба встановилася між Шевченком і Марком Вовчком, якій він присвятив вірш «Марку Вовчку». Влітку 1859 р. Шевченко відвідав Україну. Зустрівся в Кирилівці з братами й сестрою. Мав намір оселитися на Україні. Шукав ділянку, щоб збудувати хату. Та 13 липня біля с. Прохорівка його заарештували. Звільнили через місяць і запропонували виїхати до Петербурга. У ці роки Шевченко багато працював як художник, майже цілком присвятивши себе мистецтву офорта, багато в чому збагативши його художньо-технічні засоби (1860 р. Рада Академії мистецтв надала йому звання академіка гравірування). До активної поетичної творчості Шевченко повернувся не відразу: 1858 р. у Петербурзі написав лише два вірші, 1859 р. – 11 і велику поему «Марія», а 1860 р. – 32. Ще 1858 р. почав клопотатися про дозвіл на друкування творів (після повернення з заслання окремі його поезії з'являються в російських журналах, переважно без підпису автора).

Сподівався видати зібрання творів у двох томах, де другий том включив би твори, написані після арешту 1847 р., однак домогся дозволу цензури лише на перевидання давніх своїх поезій. У січні 1860 р. під назвою «Кобзар» вийшла збірка, яка складалася з 17 написаних до заслання поезій (з них тільки цикл «Давидові псалми» повністю опубліковано вперше). Того ж року вийшов «Кобзарь» Тараса Шевченка в перекладі російських поетів». А 1859 р. у Лейпцігу видано (без участі поета) збірку «Новые стихотворения Пушкина и Шевченки», де вперше надруковано шість нелегальних поезій Шевченка, зокрема «Кавказ» і «Заповіт». Видання «Кобзаря» 1860 р. було сприйнято передовою громадськістю як визначна літературно-суспільна подія загальноросійського значення (рецензії М. Добролюбова, М. Михайлова, Д. Мордовцева та ін.). Заслання підірвало здоров'я Шевченка. На початку 1861 р. він тяжко захворів і 10 березня помер. Незадовго до смерті написав останній вірш — «Чи не покинуть нам, небого». У похороні поета брав участь чи не весь літературно-мистецький Петербург (зокрема, М. Некрасов, М. Михайлов, Ф. Достоевський, М. Салтиков-Шчедрін, М. Лесков, М. Костомаров, В. Білозерський, П. Куліш, Г. Честахівський). Похований був на Смоленському кладовищі. Через два місяці, виконуючи заповіт поета, друзі перевезли його прах на Україну і поховали на Чернечій (тепер Тарасова) горі біля Канева.

Смерть Шевченка в розквіті творчих сил була величезною втратою не тільки для української літератури, а для всього вітчизняного письменства і визвольного руху. Та його поезія жила, діяла, поширювалася в списках і російських та закордонних виданнях (працьке видання «Кобзаря» 1876 р. включало більшість позацензурних творів поета). З 60-х рр. XIX ст. з'являються перші закордонні праці про його життя і творчість та переклади творів різними мовами світу. Шевченкова поезія і після смерті поета залишається могутнім

чинником українського літературного процесу. Важко переоцінити також роль Шевченкової спадщини в розвитку не тільки естетичної, а й соціальної і національної свідомості українського народу. Творчість Шевченка стала новим етапом у розвитку естетичного мислення українського народу. Вона визначила на десятиліття вперед дальший поступ української літератури (не тільки поезії, а й прози і драматургії), прискорила український літературний процес. Шевченко, ім'я якого стоїть в одному ряду з іменами Пушкіна, Лермонтова, Байрона, Міцкевича, підніс українську літературу до рівня найрозвиненіших літератур світу.

Великий вплив мала творчість Шевченка на літератури слов'янських народів (болгарського, чеського, польського та ін.), що був виразно помітним уже в другій половині ХІХ ст. Шевченкова поезія стала етапом і в розвитку української літературної мови. Шевченко завершив процес її формування, розпочатий ще його попередниками (Котляревський, Квітка-Основ'яненко, поети-романтики та ін.), здійснивши її синтез з живою народною мовою і збагативши виражальні можливості українського художнього слова.

Твори

- Шевченко Т. Г.** Повне зібрання творів: У 12-ти томах. – К.: Наукова думка, 1989. – Т. 1. Поезії. 1837–1847 рр. – 528 с.
- Шевченко Т. Г.** Повне зібрання творів: У 12-ти томах. – К.: Наукова думка, 2001. – Т. 1. Поезія. 1837–1847 рр. – 784 с.
- Шевченко Т. Г.** Повне зібрання творів: У 12-ти томах. – К.: Наукова думка, 2003. – Т. 1. Поезія. 1837–1847 рр. – 784 с.
- Шевченко Т. Г.** Повне зібрання творів: У 12-ти томах. – К.: Наукова думка, 1989. – Т. 2. Поезія. 1847–1861 рр. – 592 с.
- Шевченко Т. Г.** Повне зібрання творів: У 12-ти томах. – К.: Наукова думка, 2001. – Т. 2. Поезія. 1847–1861. – 784 с.
- Шевченко Т. Г.** Повне зібрання творів: У 12-ти томах. – К.: Наукова думка, 2003. – Т. 2. Поезія. 1847–1861. – 784 с.
- Шевченко Т. Г.** Повне зібрання творів: У 12-ти томах. – К.: Наукова думка, 1993. – Т. 3. Драматичні твори. Повісті. – 400 с.
- Шевченко Т. Г.** Повне зібрання творів: У 12-ти томах. – К.: Наукова думка, 2003. – Т. 3. Драматичні твори. Повісті. – 592 с.
- Шевченко Т. Г.** Повне зібрання творів: У 12-ти томах. – К.: Наукова думка, 2003. – Т. 4. Повісті. – 600 с.
- Шевченко Т. Г.** Повне зібрання творів: У 12-ти томах. – К.: Наукова думка, 2003. – Т. 5. Щоденник. Автобіографія. Статті. Археологічні нотатки. «Букварь южнорусский». Записи народної творчості. – 496 с.
- Шевченко Т. Г.** Повне зібрання творів: У 12-ти томах. – К.: Наукова думка, 2003. – Т. 6. Листи. Дарчі та власницькі написи. Документи, складені Т. Шевченком або за його участю. – 632 с.: іл.

Шевченко Т. Г. Вибрані твори: Переклад з укр. – К.: Дніпро, 1978. – Укр., англ. мовами.

Шевченко Т. Г. Избранные сочинения / Вступ. ст. О. Гончара; Сост. и коммент. В. Бородин; Ил. Т. Шевченка. – М.: Художественная литература, 1987. – 559 с., ил. – (Библиотека классики. Литература народов СССР).

Шевченко Т. Г. Буквар південноруський 1861 року: Для мол. та серед. шк. віку / Упоряд. М. М. Ілляша; Вступ. слово О. Т. Гончара – К.: Веселка, 1991. – 63 с.: іл.

Шевченко Т. Г. Дневник. – М.: Гослитиздат, 1954. – 337 с.

Шевченко Т. Г. Думи мої...: Поезії / Упоряд., передмова та переклад груз. мовою Рауля Чілачави. – К., Тбілісі: Дніпро, Вид. «Сабчота Сакартвело», 1987. – 232 с.

Шевченко Т. Г. Єретик: Поема слов'янськими мовами / Упоряд., авт. передм. В. К. Житник. – К.: Дніпро, 1991. – 123 с.: іл. – Текст укр., рос., білорус., чес., словац., пол. та болг. мовами.

Шевченко Т. Г. Кобзар. – Донецьк: ООО ПКФ «БАО», 2006. – 416 с.

Шевченко Т. Г. Кобзар. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2007. – 960 с.

Шевченко Т. Г. Кобзар / Авт. вступ. ст. О. Гончар. – К.: «Ватра», 1993. – 640 с.

Шевченко Т. Г. Кобзар. – К.: Дніпро, 1974. – 624 с.

Шевченко Т. Г. Кобзар. – К.: Веселка, 1998. – 486 с.

Шевченко Т. Г. Кобзар / Іл. І. Марчука. – К.: Дніпро, 1994. – 687 с.

Шевченко Т. Г. Кобзар. – К.: Дніпро, 1999. – 672 с.

Шевченко Т. Г. Кобзар. – К.: Наукова думка, 1997. – 368 с.

Шевченко Т. Г. Кобзар / Худ. В. Лопата. – К.: Просвіта, 1993. – 510 с.: іл.

Шевченко Т. Г. Кобзар. – К.: Рад. школа, 1986. – 2-ге вид. – 608 с.: іл.

Шевченко Т. Г. Кобзарь. – К.: Дніпро, 1983. – 646 с.

Шевченко Т. Г. Кобзарь. – М.: Книга, 1989. – 228 с.

Шевченко Т. Г. Малий Кобзарь: Вибрані поезії для дітей. Для серед. шк. віку. – К.: Веселка, 1981. – 384 с.: іл. – (Шкільна бібліотека).

Шевченко Т. Г. Мені тринадцятий минуло: Вибрані поезії. Для мол. та серед. шк. віку / Передм. О. Гончара; Худ. К. Штанко. – К.: Веселка, 1994. – 159 с.: іл.

Шевченко Т. Г. Повести: Для сред. и ст. шк. возраста / Сост. и примеч. С. М. Шаховского. – К.: Веселка, 1984. – 359 с.: ил.

Шевченко Т. Г. Повести / Вступ. стаття Ю. А. Ивакина; Прим. В. С. Боролина. – К.: Дніпро, 1986. – 455 с.

Шевченко Т. Поезії // Шедеври української любовної лірики: Літературно-художнє видання. – Харків: Фоліо, 2006. – С. 26–30. – (Серія «Література»).

Шевченко Т. Г. Прижиттєві видання творів. 1841-1861: Факсимільні відтворення / Упоряд. автор статті та приміток С. А. Гальченко. – К.: Веселка, 2013. – 399 с. : іл.

Шевченко Т. Г. Твори // Дзвінок з минулого: Вірші, оповідання, казки, байки, загадки, приповідки: Для мол. та серед. шк. віку / Упоряд., заг. ред, післямов. та приміт. В. І. Лучка; Передм. Я. П. Гояна. – К.: Веселка, 1991. – С. 20, 92, 111.

Шевченко Т. Г. Твори // Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О. О. Любар; За ред. В. Г. Кремня. – К.: Знання, 2003. – С. 153–176. – (Вища освіта ХХІ ст.).

Шевченко Т. Твори // Шляхи сподівань: Українська література кінця XVIII початку XX ст.: Навч. посіб. / Упорядкув. і передм. Шкляра В. І. – К.: Грамота, 2003. – С. 109–406. – (Сер.»Шк. б-ка»).

Шевченко Т. Г. Три літа: Вибране; Поезії; Драми; Повісті; Листування. – К.: Книговид. центр «Посередник ЛТД», 1994. – 411 с.: іл.

Шевченко Т. Г. Три літа / Упоряд. і прим. С. Гальченка; Вступна стаття М. Жулинського. – К.: Либідь, 2013. – 376 с.: іл.

Шевченко Т. Г. Усі твори в одному томі. – К.; Ірпінь ВТФ «Перун», 2007. – 824 с. – (Поетична полицка «Перуна»).

Шевченко Т. Г. Я так її, я так люблю...: Вибрані вірші та поеми. – К.: Либідь, 2004. – 704 с.: іл.

Шевченко Т. Г., Шіллер Ф., Українка Леся, Гейне Г. Schewtschenko T. G., Schiller F., Ukrainka Lesja, Heine H. Вірші – Gedichte. – Дніпропетровськ: Січ, 2008. – 241 с.

Шевченкова криниця: Збірник афоризмів Т. Шевченка / Упоряд. В. Дорошенко, Т. Майданович. – К.: Криниця, 2003. – 288 с.

Твори про нього

Бальмен Я. П. (Яков де Бальмен). Повести: С приложением портрета писателя, его рисунков, отрывков из записной книжки и недавно обнаруженных писем / Сост. и коммент. А. Е. Кузьменко; Предисл. В. Е. Шубровского. – Харків: Прапор, 1988. – 357 с. – [Поэму «Кавказ» Т. Шевченко посвятил другу, художнику Якову де Бальмену. Жизнь художника была тесно связана с Полтавщиной и Харьковщиной. Литературовед А. Кузьменко обнаружил в Полтавском государственном архиве рукопись повестей де Бальмена (1813–1845). В них писатель

показывает лучших представителей интеллигенции, воспитанных на идеях декабристов, обличает самодурство крепостников, изображает жизнь Чугуевского военного поселения с его аракчеевским деспотизмом.]

Бекбаулов У. Б. Думы у Синь-моря: Роман / Пер. с каракалп. – М.: Советский писатель, 1990. – 368 с. – [Роман посвящен самому трудному и мало изученному периоду в жизни великого украинского поэта Тараса Шевченко].

Венок России Кобзарю: Стихи российских поэтов о Т. Г. Шевченко / Сост. и примеч. В. Г. Крикуненко, Ю. А. Саенко. Вступ. ст. Е. А. Исаева. – М.: Сов. Россия, 1989. – 320 с. – 1 л. портр.

Вінок Тарасові Шевченку: Оповідання / Передм. І. Франка. – К.: Рад.письменник, 1963. – 230 с.

Драч І. На смерть Шевченка: Вірш // Український декламатор: Збірка віршів для укр. молоді / Упоряд. Н. і О. Зінкевичі; Передм. Р. Семківа. – К.: Смолоскип, 2006. – С. 225.

Жолоб С. Тарасові: Вірш // Український декламатор: Збірка віршів для укр. молоді / Упоряд. Н. і О. Зінкевичі; Передм. Р. Семківа. – К.: Смолоскип, 2006. – С. 227.

Ильченко А. Петербургская осень: Повесть. – К.: Рад. школа, 1988. – 256 с.: ил. [Повесть известного украинского писателя о жизни и творчестве гениального украинского поэта, художника, революционера-демократа Т. Шевченко после ссылки, его дружбе с Н. Чернышевским, А. Церетели, А. Олдриджем, о невыносимой душевной тоске поэта по родной и милой Украине.]

Колас Я. Тарасу Шевченко: Стихотворение / Перевод С. Обладовича // Стихотворения и поэмы. Павлінка / Я. Купала; Стихотворения и поэмы / Я. Колас / Пер. с белор.; Сост. и

примеч. Н. Мозолькова. – М.: Худож. лит., 1969. – С. 409 – 410. – (Б-ка Всемирной Литературы, серия третья, т. 156).

Караванський С. Про Шевченка: Вірш // Український декламатор: Збірка віршів для укр. молоді / Упоряд. Н. і О. Зінкевичі; Передм. Р. Семківа. – К.: Смолоскип, 2006. – С. 229.

Красицький Д. Ф. І оживе добра слава: Розповіді про Т. Г. Шевченка. – К.: Рад. письменник, 1986. – 235 с.

Маланюк Є. Шевченко: Вірш // Український декламатор: Збірка віршів для укр. молоді / Упоряд. Н. і О. Зінкевичі; Передм. Р. Семківа. – К.: Смолоскип, 2006. – С. 218.

Мордань В. На горі Чернечій: Вірш про Т. Шевченка // Український декламатор: Збірка віршів для укр. молоді / Упоряд. Н. і О. Зінкевичі; Передм. Р. Семківа. – К.: Смолоскип, 2006. – С. 228.

Паустовский К. Г. Тарас Шеченко: Рассказ // Паустовский К. Г. Близкие и далекие – М.: Молодая гвардия, 1967. – 400 с.: ил. – (Серия «Жизнь замечательных людей»).

Самійленко В. Українська мова: Пам'яті Т. Шевченка // Шляхи сподівань: Українська література кінця XVIII початку XX ст.: Навч. посіб. / Упорядкув. і передм. Шкляра В. І. – К.: Грамота, 2003. – С. 486.

Скорський М. Живий у правді віковій: Поезії про Кобзаря років незалежності України // Дивослово. – 2005. – № 10. – С. 59–64.

Старицька-Черняхівська Л. Кобзареві: Вірш // Український декламатор: Збірка віршів для укр. молоді / Упоряд. Н. і О. Зінкевичі; Передм. Р. Семківа. – К.: Смолоскип, 2006. – С. 217.

Старицький М. На спомин Т. Г. Шевченка: Вірш // Дивослово. – 2009. – № 5. – 2 с. обкл.

Українка Леся. На роковини Шевченка: Вірш // Український декламатор: Збірка віршів для укр. молоді / Упоряд. Н. і О. Зінкевичі; Передм. Р. Семківа. – К.: Смолоскип, 2006. – С. 216.

Франко І. Шевченкознавчі студії / Упоряд. М. Гнатюк. – Львів: Світ, 2005. – 472 с.

Життя і творчість

Про встановлення розміру стипендій Президента України переможцям Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка: Постанова Кабміну України від 30 листопада 2011 р. № 1218 // Урядовий кур'єр. – 2011. – 3 грудня. – С. 4. // ОВУ. – 2011. – № 93. – С. 23.

Про деякі заходи з підготовки до відзначення 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка: Указ Президента України від 16 травня 2005 р. № 784/2005 // Урядовий кур'єр. – 2005. – 21 травня. – С. 8.

Про додаткові заходи з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка: Указ Президента України від 11 квітня 2012 р. № 257/2012 // Орієнтир. Інформаційний додаток. – 2012. – 18 квітня. – С. 16. // ОВУ. – 2012. – № 29. – С. 16.

Про підготовку та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Григоровича Шевченка: Постанова Верховної Ради України від 19 червня 2013 р. № 340-VII // Голос України. – 2013. – 4 липня. – С. 5. // Урядовий кур'єр. – 2013. – 18 липня. – С. 11.

Про підготовку та відзначення 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка та 150-річчя від дня його перепоховання: Розпорядження Кабміну України від 27 січня 2010 р. № 134-р // Орієнтир. Інформаційний додаток. – 2010. – 10 лютого. – С. 13.

Абліцов В. Шевченко – наш духовний виднокіл: Життя і творчість Кобзаря // Літературна Україна. – 2012. – 6 грудня. – С. 1,4.

Андрусенко В. П. и др. Тарас Григорьевич Шевченко «Кобзарь» // Андрусенко В. П. и др. 50 знаменитых украинских книг. – Харків: Фоліо, 2004. – С. 37–55. – (100 знаменитых).

Антош Г. Знову про «Катерину» Тараса Шевченка // Дивослово. – 2003. – № 12. – С. 22–24.

Бабишкін О. К. Шевченкова слава: До 175-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка. – К.: Т-во «Знання» УРСР, 1989. – 32 с. – (Сер.6 «Література і мистецтво»; № 2).

Базилевський В. Шевченко: Відомий критик ділиться своїми враженнями від геніальних творів поета // Дніпро. – 1991. – № 7. – С. 140–150.

Баранов В. Шевченко і ми // Літературна Україна. – 2009. – 28 травня. – С. 3. Закінчення. Початок у ЛУ. – 2009. – 21 травня.

Бійчук Г. Актуалізація архетипів національного підсвідомого засобами художнього слова: На матеріалі творчості Тараса Шевченка (стаття перша) // Дивослово. – 2005. – № 10. – С. 12–18.

Білаш О. Він – символ України // Київ. – 2003. – № 2–3. – С. 156–157. – (Тарас Шевченко в моєму житті).

Білоус Г. Дарувала йому безсмертя...: Роздуми про творчість Т. Шевченка з позицій сучасності // Літературна Україна. – 2004. – 11 березня. – С. 3–4.

Білоцерківець Н. Пророк і художник: Образ митця у творчості О. Пушкіна, М. Некрасова, Т. Шевченка, І. Франка // Білоцерківець Н. В контексті епохи: Літ.-критич. статті. – К.: Рад.письменник, 1990. – С. 3–55.

Бовсунівська Т. Містична домівка в поезії Емілі Дікінсон і Тараса Шевченка // Дивослово. – 2007. – № 5. – С. 45–49.

Бовсунівська Т. Шевченко і концепція воявничого романтизму // Дивослово. – 2011. – № 3. – С. 58–62.

Большаков Л. Н. «Все он изведаль...»: Тарас Шевченко: поиски и находки. – К.: Дніпро, 1988. – 543 с.

Бондар М. Тематичні обрії Шевченкової поезії // Дивослово. – 2010. – № 3. – С. 15–19.

В літопис шани і любові: Тарас Шевченко / Упоряд. Л. Д. Зінчук, В. О. Судак. – К.: Вид-во при Київ. ун-ті, 1989. – 296 с. – 32 с. іл.

Вірченко Н. ...І осквернить не дам нікому твоє ім'я: Т. Шевченко в моєму житті // Київ. – 2003. – № 1. – С. 118–121.

Внучкова Л. Як усе починалося: Зі спогадів: До 190-річчя від дня народження Тараса Шевченка // Дивослово. – 2004. – № 12. – С. 12–13.

Войцеховський Б. І калина цвіте...: До 200-річчя Великого Кобзаря // Пам'ять століть Укр. – 2009. – № 3–4. – С. 134–135.

Воспоминания о Тарасе Шевченко. – К.: Дніпро, 1988. – 606 с.

Гаско М. Е. Шевченко Т. Г. // Гаско М. Е. Пошуки і знахідки: Літ.-критич. статті. – К.: Рад.письменник, 1990. – С. 36–341.

Генералюк Л. Вплив професії Шевченка на конструювання словесно-іконічних образів: гіпотипозис-інтер'єр // Дивослово. – 2009. – № 3. – С. 56–60.

Гнатюк Д. Надихаючи до праці: Тарас Шевченко в моєму житті // Київ. – 2003. – № 6. – С. 2–5.

Голованенко В. Тарасові рідні і близькі // Наука і суспільство. – 1996. – № 3–4. – С. 50–52.

Гончаренко Л. О. Гімн волі: Поема Т. Шевченка «Кавказ» // Дивослово. – 2004. – № 6. – С. 20–24.

Грабович Г. Шевченко, якого не знаємо (з проблематики символічної автобіографії та сучасної рецепції поета). – К.: Критика, 2000. – 317 с.

Грязнова Н. «Кобзар» Тараса Шевченка 1860 р. // Дивослово. – 2003. – № 3. – С. 66–69.

Дзюба І. «Шевченко захистить себе сам» // Дивослово. – 2007. – № 3. – С. 38–40.

Доля: Книга про Тараса Шевченка в образах та фактах / Авт.-упоряд. тексту В. О. Шевчук. – К.: Дніпро, 1993. – 779 с.

Євген Н. Міфологема долі у творчості Т. Шевченка // Дивослово. – 2004. – № 6. – С. 2–8.

Єфремов С. О. Поезія всепрощення; На переломі; Літературний автопортрет Шевченка: Т. Шевченко // Єфремов С. О. Літературно-критичні статті. – К.: Дніпро, 1993. – С. 86–97, 254. – Серія «Українська літературна думка»).

Жулинський . Тарас Шевченко. Духовна реалізація національного пророцтва // Жулинський М. Українська література: творці і твори: Учням, абітурієнтам, студентам, учителям. – К.: Либідь, 2011. – С. 85–125.

Жулинський М. Шевченко: повернення « В нашу Україну» // Літературна Україна. – 2004. – 11 березня. – С. 2–3. – Закінчення. Початок у «Літературній Україні» 4 березня.

Законников С. Не мовкне голос Кобзаря: Т. Г. Шевченко // Літературна Україна. – 2007. – 8 березня. – С. 8.

Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. – К.: АТ «Обереги», 1994. – 456 с.

Зленко Г. Невже – рукою Шевченка?: Розповідь про одну знахідку в одеському архіві: [Знайдено рукопис Т. Шевченка?] // Науковий світ. – 2003. – № 8. – С. 14–15.

Івакін Ю. О., Смілянська В. Л. Тарас Шевченко // Історія української літератури ХІХ ст. У 3-х кн. Кн. 2: Навчальний посібник / За ред. М. Т. Яценка. – К.: Либідь, 1996. – С. 97–143.

Іванченко Ю. Взоруймося на нього: Т. Шевченко в моєму житті // Київ. – 2003. – № 6. – С. 9–11.

Кадирова Л. Ритм життєвої енергії: Т. Шевченко в моєму житті // Київ. – 2003. – № 2–3. – С. 150–151.

Клочек Г. Тарас Шевченко – поет елітарний // Літературна Україна. – 2013. – 23 травня. – С. 1, 3.

Коваленко Г. Шевченкознавчі розвідки Івана Світличного // Слово і час. – 1997. – № 3. – С. 9.

Кодлюк Я., Одинцова Г. Тарас Шевченко // Кодлюк Я. П., Одинцова Г. С. Сто двадцять розповідей про письменників: Довідник для вчителя початкових класів. – К.: Наш час, 2006. – С. 168–171.

Коломієць В. Про освітньо-педагогічні погляди Тараса Шевченка // Дивослово. – 1996. – № 3. – С. 43–47.

Кононенко В. О. Символ національної єдності: До 192-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2006. – № 1. – С. 80–90.

Кононенко В. О. Скарби безсмертного Кобзаря: До 196-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка і 170-річчя з дня виходу

«Кобзаря» // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2010. – № 1. – С. 110–125.

Кононенко П. Шевченко Тарас // Українська література у портретах і довідках: Давня література – література XIX ст.: Довідник. – К.: Либідь, 2000. – С. 339–341.

Коцюбинська М. Етюди про поетику Шевченка: Літературно-критичний нарис. – К.: Рад. письменник, 1990. – 272 с.

Коцюбинська М. Шевченко – поет сучасний // Київ. – 2003. – № 4. – С. 7–10.

Кушплір Д., Скоць А. Шевченко Тарас Григорович // Довідник з історії України. Т. 3. (Р-Я) / За ред. І. З. Підкови, Р. М. Шуста. – К: Генеза, 1999. – С. 611–615.

Лазаревський О. І ті люди, і село те...: Тарас Шевченко на Конотопщині // Вітчизна. – 2007. – № 5–6. – С. 116–132.

Лисенко Н. З історії батьківської хати Тараса Шевченка // Дивослово. – 1998. – № 4. – С. 60.

Литвин В. Образи Тараса Шевченка в українській інтелектуальній історії: Кілька думок з нагоди Шевченківських роковин // Літературна Україна. – 2006. – 16 березня. – С. 2.

Литвин В. Поезія Кобзаря – вічна книга українців: До дня народження Т. Г. Шевченка // Голос України. – 2006. – 10 березня. – С. 1, 6–8.

Маїль Н. «Шевченко понад часом» Євгена Сверстюка // Дивослово. – 2013. – № 5. – С. 35.

Марко В. Наближення до Шевченка: Аналітичні етюди // Дивослово. – 2012. – № 5. – С. 44–47.

Мороз О. Шевченко у моєму житті // Вітчизна. – 2003. – № 3–4. – С. 127.

Мотрич К. Страж духу народного: Т. Г. Шевченко в моєму житті // Київ. – 2003. – № 6. – С. 5–9.

Наєнко М. К. До висот Шевченкового генія // М. К. Наєнко Одержимість: Критичні розвідки, портрети, відгуки. – К.: Молодь, 1990. – С. 155–165.

Назаренко М. Поховання на могилі (Шевченко, якого знали). – К.: ВД «Сварог», 2006. – 688 с. – (Сер.»Неофіційно»).

Наумова Н. Рік 1859-й у житті та творчості Тараса Шевченка // Вітчизна. – 2009. – № 7–8. – С. 147–152.

Наумова Н. Шляхами Кобзаря: Від Києва до Чернечої гори // Дивослово. – 2005. – № 5. – С. 61–66.

Нахлік Є. Тарас Шевченко: архетипні постави поета // Дивослово. – 2011. – № 5. – С. 42–44.

Новиченко Л. Дві епохи в ліриці Шевченка («Думи мої, думи мої...» і триптих «Доля. Муза. Слава») // Літературна панорама. 1990: Збірник. Вип. 5 / Упоряд. С. Гречанюк. – К.: Дніпро, 1990. – С. 238–248.

Остапенко П. Шевченко Тарас // Остапенко О. Усі видатні постаті історії України. – Харків: Торсінг плюс, 2008. – С. 164–172.

Пасова Т. Остання путь Тараса Шевченка. 150 років по тому // Голос України. – 2011. – 5 березня. – С. 6.

Пахаренко В. Доростаймо серцем до Шевченка: Т. Г. Шевченко // Літературна Україна. – 2008. – 27 березня. – С. 1.

Полюга Л. Збірний образ української «еліти» у посланні Тараса Шевченка «І мертвим, і живим...» // Дивослово. – 2006. – № 11. – С. 16–18.

Портянко В. Остання ніч Кобзаря: Останній день життя Т. Г. Шевченка // Вітчизна. – 2009. – № 11–12. – С. 149.

Пріцак О. Пророк: Сторінки життя і творчості Т. Г. Шевченка: До 180-річчя від дня народження Великого Кобзаря // Київська старовина. – 1994. – № 2. – С. 3–19.

Реп'ях С. Буряний і ніжний: До 190-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка // Гарт. – 2004. – 11 березня. – С. 18.

Ротач П. Викуп Т. Шевченка з неволі // Наука і суспільство. – 2013. – № 5–6. – С. 44–45.

Сверстюк Є. Високість фатальних роздоріж: Т. Шевченко // Жінка. – 2005. – № 3. – С. 2–3.

Світличний І. Духовна драма Шевченка // Критичні статті з української літератури: Хрестоматія. 9 клас / Упоряд. С. Ткачов, Ю. Ситько. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1999. – С. 18–30.

Світоч української культури: До 190-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2004. – С. 57–67.

Скорський . «Я жив, терпів і вмер за мільони...»: Поетична Шевченкіана Богдана Лепкого // Дивослово. – 2005. – 3. – С. 3–5.

Скоць . Дніпро в творчості Тараса Шевченка // Дивослово. – 2000. – № 10. – С. 2–5.

Скоць А. До проблеми періодизації творчості Тараса Шевченка // Дивослово. – 2006. – № 3. – С. 58.

Соколов В. Шевченків гаман: Т. Шевченко у моєму житті // Київ. – 2003. – № 4. – С. 3–7.

Солод Ю. Великий Кобзар України Тарас Шевченко // Солод Ю. Українська література: Конспект. – К.: Козаки, 1996. – С. 57–81.

Струни серця Великого Кобзаря: Тарас Шевченко // Луняк Є. Минушина України в романтичних історіях. – К.: Книга, 2011. – С. 293–332.

Тарас Григорович Шевченко: Спецвипуск журналу до 200-річчя з дня народження // Українська культура. – 2013. – № 8. – 96 с.

Тарасова М. Предтечі Шевченкового романтизму // Дивослово. – 2009. – № 3. – С. 50–52.

Тимошик М. Тарас Шевченко, якого ми не знаємо // Пам'ять століть. – 2003. – № 2. – С. 4–19.

Тимошик М. Шевченкіана Івана Огієнка // Дивослово. – 2007. – № 3. – С. 33–37.

Ушкалов Л. Тарас Шевченко // Григорій Сковорода. Тарас Шевченко. Іван Франко. Леся Українка / Худож.-оформлювач О. М. Артеменко. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2012. – С. 109–230.

Фаріон І. У фортеці Шевченкової мови // Дивослово. – 2002. – № 5. – С. 14–16.

Федоренко М. Шевченку поталанило на Сошенка // Київська правда. – 2005. – 24 березня. – С. 4.

Федченко П. Доля «Кобзаря» // Літературна панорама. 1990: Збірник. Вип. 5 / Упоряд. С. Гречанюк. – К.: Дніпро, 1990. – С. 227–238.

Филипович П. Поет огненного слова; Шевченко і декабристи // Филипович П. Літературно-критичні статті / Упоряд., авт. передмови і приміт. С. Гречанюк. – К.: Дніпро, 1991. – С. 32–60.

Фурніка В. П. Кобзар за Гімалаями: Творчість Т. Г. Шевченка в Індії та Шрі Ланці. – К.: Дніпро, 1989. – 311 с.

Цепа О. Авторське самоочікування в поезії Тараса Шевченка 1837–1847 років // Дивослово. – 2011. – № 3. – С. 13–16.

Шабліовський Є. Естетика художнього слова: поетичний світ Тараса Шевченка. – К.: Мистецтво, 1976. – 190 с.

Шевченківська енциклопедія: В 6-ти томах. Том 1: А-В / Редкол. М. Г. Жулинський, М. П. Бондар та ін. – К.: НАН України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2012. – 744 с.: іл.

Шевченківська енциклопедія: В 6-ти томах. Т. 2: Г-З / Редкол. М. Г. Жулинський, М. П. Бондар та ін. – К.: НАН України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2012. – 760 с.: іл.

Шевченківська енциклопедія: В 6-ти томах. Т. 3: І-Л / Редкол. М. Г. Жулинський, М. П. Бондар та ін. – К.: НАН України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2013. – 888 с.: іл.

Шевченківська енциклопедія: В 6-ти томах. Т. 4: М-П / Редкол. М. Г. Жулинський, М. П. Бондар та ін. – К.: НАН України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2013. – 808 с.: іл.

Шевченко. Річник 1. – Нью-Йорк: Українська Вільна Академія Наук у США, 1952. – 32 с.

Шевченко. Річник 7. – Нью-Йорк: Українська Вільна Академія Наук у США, 1958. – 48 с.

Шевченко Тарас: Життя і творчість у документах, фотографіях, ілюстраціях: Альбом / Авт.-упоряд. В. Х. Косян, Г. П. Паламарчук, О. І. Полянничко, К. В. Чумак; Авт. вступ. ст. М. Стельмах. – К.: Радянська школа, 1991. – 335 с.

Шевченко Тарас // Новий довідник: Укр. мова та література. – К.: ТОВ «Казка», 2005. – С. 545–572.

Шевченко Тарас // Україна: Для дітей серед. шк. віку / Авт.-упоряд. В. М. Склярченко. – Харків: Фоліо, 2006. – С. 358. – (Серія «САМ!»).

Шевченко Тарас // Усі українські письменники / Упоряд. Ю. І. Хізова, В. В. Щоголева. – Харків: Торсінг плюс, 2008. – С. 210–216.

Шевченко Тарас // Усі українські поети / Упоряд. Ю. І. Хізова, В. В. Щоголева. – Харків: Торсінг, 2008. – С. 330–338.

Шевченко Тарас Григорович // Усі цитати до творів з української літератури. 5–12 класи / Укладач Н. В. Курганова. – Харків: Торсінг плюс, 2006. – С. 49–60.

Шевченкова дорога в Білорусь: Літературно-публіцистичний збірник. – Львів: Світ, 2004. – 272 с.

Юрчук О. «Історія Русів» і Т. Шевченко: прийняття і заперечення // Дивослово. – 2012. – № 3. – С. 16–19.

Яцюк В., Бушак С. Шевченко знаний та незнаний // Літературна Україна. – 2005. – 24 серпня. – С. 7.

Шевченко і світове письменство

Александрова Г. «Портрет» Миколи Гоголя і «Художник» Тараса Шевченка: загадка таланту і світу мистецтва // Дивослово. – 2006. – № 3. – С. 55.

Барабаш Ю. Випадок Хмельницького: Шевченко і Гоголь: Фрагмент // Сучасність. – 1996. – № 3–4. – С. 100.

Боронь О. Повісті Тараса Шевченка і західноєвропейські романи (Ч. Діккенс, В. Скотт, Олівер Голдсміт, Ежен Сю) // Літературна Україна. – 2013. – 8 серпня. – С. 6.

Боронь О. Спадкоємність традицій: Тарас Шевченко – повістяр у творчому діалозі з прозою Євгена Гребінки // Літературна Україна. – 2012. – 2 лютого. – С. 5.

Відоняк Н. Пантелеймон Куліш, Тарас Шевченко і часопис «Основа» // Дивослово. – 2004. – № 12. – С. 15–16.

Вовк Я. Г. Історичне минуле в поемах «Конрад Валленрод» А. Міцкевича і «Гайдамаки» Т. Шевченка: Порівняльне вивчення цих поем // Всесвітня література. – 2004. – № 10. – С. 29–30.

Волошина Н. Й. Шевченко і зарубіжні літератури // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1997. – № 2. – С. 2–8.

Градовський А. В. Володарі у царстві духа: схожість мотивів і образів у поезії Тараса Шевченка і Фрідріха Шіллера // Дивослово. – 1998. – № 3. – С. 4–5.

Дзюба І. Тарас Шевченко і Віктор Гюго // Дивослово. – 1997. – № 7. – С. 2.

Дзюба І. Шевченко і Шіллер: візія ідеального стану суспільства // Сучасність. – 1996. – № 3–4. – С. 87.

Донцов Д. Два антагоністи: П. Куліш і Т. Шевченко // Дивослово. – 2006. – № 4. – С. 54–59.

Качуровський І. Про деякі перегуки Шевченка зі світовим письменством // Дивослово. – 1996. – № 12. – С. 9.

Ков'ях Т. В. «Я гарною була, і в тім причина смерті...»: Т. Г. Шевченко «Катерина» і Й. В. Гете «Фауст» // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1998. – № 2. – С. 2.

Косів М. Два духовних крила України: Т. Шевченко й І. Франко у контексті української історії // Літературна Україна. – 2006. – 9 листопада. – С. 1, 7.

Масенко Л. Образ Мазепи в поезії Шевченка і Пушкіна // Дивослово. – 2000. – № 12. – С. 8–11.

Поліщук Я. «Поет духовної свободи»: Тарас Шевченко в оцінці Василя Барки // Дивослово. – 2006. – № 5. – С. 46–50.

Сверстюк Є. Гоголь і Шевченко в Петербурзі: До 200-річчя від дня народження М. В. Гоголя // Дивослово. – 2009. – № 4. – С. 56–58.

Смольницька О. Тарас Шевченко і німецька та російська література // Дивослово. – 2007. – № 3. – С. 14.

Тома Л. Де двоє зібралось в ім'я моє...: Шевченко і Гоголь // Літературна Україна. – 2010. – 20 травня. – С. 1, 2.

Фащенко В. В. «Чия правда, чия кривда?»: Тарас Шевченко і Микола Хвильовий // Фащенко В. В. У глибині людського буття: Літературознавчі студії. – Одеса: Маяк. – 2005. – С. 623–638.

Фурсова Л. О. Спільність символічного світу балад Тараса Шевченка та Василя Жуковського // Зарубіжна література. – 2004. – № 11. – С. 8–9.

Чернюк С. Тарас Шевченко й Тодось Осьмачка: на перехресті дискурсів // Дивослово. – 2002. – № 5. – С. 6–8.

Шабліовський Є. Олександр Герцен і Тарас Шевченко: Наука і культура: Щорічник. – К.: Т-во «Знання». – 1988. – С. 347–351.

Шевченко Т. Г. Шляхом зіставлень: Тема зрадженого кохання в баладі А. Міцкевича «Рибка» та поемі Т. Шевченка «Катерина» // Всесвітня література. – 2001. – № 4. – С. 6–8.

Шостак О. Реріхи і Шевченко та Скворода // Слово і час. – 1997. – № 2. – С. 79.

Шошура С. Н. Пусть слово молвлено иначе: О малоизвестном есенинском переводе великого украинского поэта Тараса Шевченка // Відродження. – 1996. – № 3. – С. 10–11.

Янченко В. Дві великі душі: Шевченко і Лермонтов // Українська культура. – 2001. – № 3. – С. 29.

Шевченко-художник

Білецький П. Внесок Шевченка-художника до скарбниці світового мистецтва // Всесвіт. – 1997. – № 3–4. – С. 128.

Генералюк Л. Художник і літератор Тарас Шевченко в контексті європейських мистецьких напрямів // Всесвітня літ-ра в середніх навч. закладах України. – 2009. – № 3. – С. 56–58.

Жила С. Шевченкова Катерина в поемі та в живописі // Дивослово. – 1996. – № 3. – С. 47–50.

Катерина. Портрет Маєвської. На пасіці: Картини Т. Шевченка // Український живопис. Сто вибраних творів: Альбом. – К.: Мистецтво, 1985.

Куфльовська Л. Кулиптаси на малюнках Тараса Шевченка // Дивослово. – 2006. – № 5. – С. 50–53.

Святий Київ наш великий: Малюнки Тараса Шевченка та його сучасників: Альбом / Упоряд. М. Скиба та ін. – К.: Мистецтво, 2004. – 176 с.: іл. – Укр., англ.; резюме рос., фр.

Святовець В. Своєрідність і неповторність художньої деталі в творчості Тараса Шевченка // Образотворче мистецтво. – 1995. – № 1. – С. 28–29.

Стороженко М. А. Мій Шевченко: Альбом. – К.: «Грамота», 2011. – 212 с.: іл. [Мистецький альбом народного художника України, лауреата Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка, академіка Академії мистецтв України Миколи Стороженка].

Ткач А. «Український Рембрандт»: Матеріали до вивчення художньої спадщини Тараса Шевченка // Дивослово. – 2011. – № 3. – С. 17–24.

Шевченко Т. Живопис, графіка: Альбом. – К.: Мистецтво. – 1986. – 175 с.: іл.

Тарас Шевченко. Мистецька спадщина / Передне сл. Д. Стуса, Т. Чуйко; Наук. комент. та упоряд. Ю. Шиленко [та ін.]. – К.: Мистецтво, 2013. – 352 с. : іл.

Шевченко Т. Г. Мистецька спадщина. Т. 7: Живопис і графіка 1830–1843. – К.: Наукова думка, 2005. – 504 с. : іл.

Яцюк В. З думою про отчий край: Жанр автопортрета у творчому житті Т. Г. Шевченка // Отчий край'90: Іст.-літ. збірник. Вип. 4 / Упоряд. С. А. Гальченко. – К.: Молодь, 1990. – С. 118–122.

Яцюк В. Шевченко-художник у прижиттєвій критиці // Слово і час. – 1995. – № 3. – С. 25.

Шевченко і жінки

Бовсунівська Т. Художня концепція жінки у творчості Тараса Шевченка // Дивослово. – 1999. – № 11. – С. 2–7.

Приходько О. «Це тихе сяйво над моєю долею...»: Т. Шевченко і Варвара Репніна: історія стосунків // Дивослово. – 2003. – № 5. – С. 50–52.

Репніна Варвара «Я Вас слишком искрено люблю»: Повесть, письма Тарасу Шевченко и Шарлю Эйнару. – Харків: Прапор, 1991. – 206 с.

Широцький К. Шевченкова наречена: Ликера // Літературна Україна. – 2003. – 26 червня. – С. 5.

Краєзнавство

Бриль О. «З Переяслава старого»: Т. Г. Шевченко і Переяслав // Витоки. – 1994. – № 3. – С. 2.

Гамалій Д. Великий Кобзар у Броварах: До 180-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка // Витоки. – 1994. – № 3. – С. 4.

Глушко Г. «Заповіт» – поезія й музей: Про музей Тараса Шевченка в Переяслав-Хмельницькому // Дивослово. – 2009. – № 3. – С. 61–62.

Жур П. Шевченківський Київ // Дніпро. – 1989. – № 5. – С. 10–22.

Зиль А. Від серця до серця бориспільців: Бориспіль у долі Т. Г. Шевченка // Витоки. – 1994. – № 3. – С. 3.

Київщина в творчості Т. Г. Шевченка: Поезія, проза, живописні роботи Кобзаря, коментарі, довідкова інформація / Упоряд. А. Гай, О. Дмитренко. – Біла Церква: Буква, 2004. – 144 с.

Корєва В. Дві осені Качанівки: Про перебування Т. Г. Шевченка та інших митців у Качанівці // Наука і суспільство. – 2013. – № 9–10. – С. 30–34.

Любива Л. Вклонилися Кобзарю: Про відзначення дня народження Т. Шевченка у Славутицькій дитячій школі мистецтв // Теледень-Славутич. – 2011. – 10 березня. – С. 1.

Любива Л. Не забудьте пом'янути незлим тихим словом...»: Про вшанування пам'яті Т. Г. Шевченка в м. Славутич // Теледень-Славутич. – 2012. – 15 березня. – С. 1.

Любива Л. Славутич звітує Кобзарю: Про заходи, які відбулися в закладах освіти і культури Славутича до 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка // Теледень-Славутич. – 2014. – 13 березня. – С. 1, 4.

Мальовнича Київщина Т. Г. Шевченка: Комплект листівок репродукцій живописних робіт Т. Г. Шевченка, пов'язаних з Київщиною, українською, англійською та російською мовами / Авт.-упорядник А. Гай. – Біла Церква: Буква, 2003. – 20 лист.

Мельник В. Душа «Заповіту»: Тарас Шевченко і Переяславщина // Літературна Україна. – 2006. – 18 травня. – С. 1.

Нікольська С. Поет, даний Богом: Про літературно-мистецьке свято «Невмируще слово Кобзаря», яке відбулося до дня народження Т. Г. Шевченка в Дитячій школі мистецтв // Теледень-Славутич. – 2013. – 14 березня. – С. 3.

Онищенко Н. Ніжинські друзі Тараса Шевченка // Урядовий кур'єр. – 2004. – 28 лютого. – С. 8–9.

Петрушенко М. «Мені тепер здається, що й раю кращого на тім світі не буде, як ті Андруші»: Земний шлях Тараса Шевченка тісно пов'язаний зі столичною областю // Урядовий кур'єр. – 2014. – 22 січня. – С. 17.

Плотникова І. Прогулянки Києвом із Шевченком // Київський вісник. – 1999. – № 25. – С. 5.

Святовец В. Переяславські заповіти Тараса Шевченка // Дивослово. – 2007. – № 3. – С. 53–57.

Скуратівський В. Вічний заповіт: 155 років тому у Переяславі Тарас Шевченко написав свій «Заповіт» // Українська культура. – 2000. – № 9–10. – С. 5.

Соломко А. Останнє побачення: Про перебування Т. Шевченка в Києві // Літературна Україна. – 2004. – 18 лютого. – С. 1.

Тарахан-Береза З. Києво – Печерська Лавра в житті і творчості Тараса Шевченка // Літературна Україна. – 2002. –

Терлецький В. Бачив уві сні Новгород-Сіверський...: Із Новгород-Сіверського кола знайомих поета // Сіверянський літопис. – 1996. – № 2–3. – С. 3–17.

Шевченківське свято: 9 березня у фойє ККК відбулося свято до 195-річчя з дня народження Кобзаря // Теледень-Славутич. – 2009. – 12 березня. – С. 2.

Біблійні мотиви в творчості Т. Шевченка

Бовсунівська Т. Біблійний паралелізм у «Кобзарі» Тараса Шевченка // Дивослово. – 2008. – № 3. – С. 36–40.

Бовсунівська Т. Молитва як літературний жанр: Роль Т. Шевченка в романтичному жанротворенні // Дивослово. – 2003. – № 7. – С. 3–8.

Брилінський Д. Місце і роль Бога у творчості Тараса Шевченка // Дивослово. – 1995. – № 3. – С. 42–45.

Братусь І. Християнське серце: Іван Огієнко про духовний світ Т. Шевченка // Літературна Україна. – 2004. – 11 березня. – С. 7.

Власовський І. Тарас Шевченко і традиційні християнські вірування українського народу // Народна творчість та етнографія. – 1997. – № 2–3. – С. 67.

Даниленко І. Шевченків молитовний триптих 1860 року: від поетики до світогляду // Дивослово. – 2007. – № 3. – С. 43–47.

Даниленко І. «Світе ясний! Світе тихий!..» як стилізація церковного гімну: Про вірш Т. Г. Шевченка // Дивослово. – 2008. – № 3. – С. 41–44.

Дмитренко Г., Дмитренко Ю. Біблійні мотиви і пророцтво майбутнього у творчості Т. Шевченка // Дивослово. – 2004. – № 1. – С. 26–29.

Домашовець В. Псалми Давидові в поетичних творах Т. Шевченка // Дивослово. – 1997. – № 3. – С. 9.

Клочек Г. «На Великдень, на соломі...»: До проблеми критеріїв художності літературного твору. Поезія Т. Г. Шевченка // Дивослово. – 2013. – № 5. – С. 44–46.

Красицька Л. Гортаючи «Євангеліє українців» Або «Крилаті вислови «Кобзаря» Віктора Щербини // Київ. – 2003. – № 2–3. – С. 164–166.

Куцевол О. Біблійні епіграфи у творах Тараса Шевченка // Українська мова і література в школі. – 1993. – № 5–6. – С. 25–30.

Плющ Л. Християнська філософія Шевченка // Сучасність. – 1997. – № 3. – С. 96.

Радущий В. «Псалми Давидові» Тараса Шевченка очима перекладача // Сучасність. – 1994. – № 3. – С. 148–161.

Рокицький А. Чи був Шевченко атеїстом? // Жінка. – 2006. – № 3. – С. 2–3.

Сверстюк Є. Бог у Шевченковому житті і слові // Дивослово. – 2013. – № 5. – С. 31–35.

Степовик Д. Православність Тараса Шевченка // Пам'ять століть. – 2004. – № 2. – С. 27.

Степовик Д. Християнство і Шевченко: Християнський світогляд Т. Г. Шевченка // Київська старовина. – 1994. – № 2. – С. 27–32.

На допомогу вчителю

Аврахов Г. Одна з недосліджених поезій Т. Шевченка «У перетику ходила...» // Дивослово. – 1998. – № 3. – С. 2.

Андрущенко Т. «Бо, бачте, пари не найшов»: Про інтимну лірику Тараса Шевченка // Вітчизна. – 1997. – № 5–6. – С. 140.

Барабаш Ю. Вірш Тараса Шевченка «Чигрине, Чигрине...»: контекст, семантика, поетика // Дивослово. – 2010. – № 5. – С. 38–43.

Барабаш Ю. Поема-містерія Тараса Шевченка «Великий льох» // Дивослово. – 2001. – № 5. – С. 3–7. Закінчення. Початок у № 4. – С. 7–10.

Белецкий А. И., Дейч А. И. Тарас Шевченко: Книга для учителя / Под ред. С. А. Баруздина. – 3-е изд., доп. – М.: Просвещение, 1989. – 144 с.

Боронь О. Повість Т. Шевченка «Несчастный»: сюжет, жанр, система образів // Дивослово. – 2012. – № 3. – С. 11–15.

Буряк О. Художнє осягнення вікової психології у творі «Мені тринадцятий минало...» Т. Г. Шевченка // Дивослово. – 2010. – № 3. – С. 20–23.

Відоняк Н. Прототипи російських повістей Тараса Шевченка // Дивослово. – 2007. – № 5. – С. 50–53.

Відоняк Н. Семен Палій у фольклорі та в поемі Тараса Шевченка «Чернець» // Дивослово. – 2001. – № 5. – С. 16–18.

Гриценко В. Спокута за крадене щастя чи одвічний подвиг матері?: Суб'єктивно про поему «Наймичка» та однойменну повість Тараса Шевченка // Дивослово. – 1999. – № 1. – С. 45–47.

Дяченко-Лисенко Л., Коваленко С. Модель проведення шевченківської інтернет-конференції у школі // Дивослово. – 2009. – № 3. – С. 43–45.

Іванова О. Народнопісенні джерела поетичної творчості Тараса Шевченка // Дивослово. – 2005. – № 2. – С. 19–22.

Клочек Г. Поезія Тараса Шевченка «Мені тринадцятий минало...» // Дивослово. – 2007. – № 5. – С. 56–60. Закінчення. Початок у № 3. – С. 48–52.

Клочек Г. «Садок вишневий коло хати...» Т. Шевченка як кінотекст: Монографічний аналіз твору // Дивослово. – 2012. – № 6. – С. 22–27.

Коломієць В. Драма Т. Шевченка «Назар Стодоля» в контексті історії української літератури: Матеріал для оглядової лекції в 9 кл. // Дивослово. – 2004. – № 10. – С. 15–19.

Левченко Г. «Вичаровування» любові як спосіб осягнення психічної гармонії у вірші Тараса Шевченка «N.N. – Мені тринадцятий минало» // Дивослово. – 2013. – № 5. – С. 39–43.

Марко В. Поема Шевченка «І мертвим, і живим...»: Концептуально-стильовий аналіз // Дивослово. – 1997. – № 5–6. – С. 26.

Наумова Н. Ідея спокути і духовного відродження в поемі Т. Шевченка «Варнак» та однойменній повісті // Дивослово. – 1999. – № 11. – С. 45–47.

Омельченко І. «Сини мої, гайдамаки!.. Нерозумні діти...»: Гуманістичний зміст Шевченкової поеми «Гайдамаки» // Дивослово. – 2007. – № 9. – С. 22.

Панчук О. Як протистояти злу: Жанр балади у творчості Тараса Шевченка. «Причинна» як зразок баладної поезії // Дивослово. – 2009. – № 3. – С. 39–42.

Савчук В. Традиційні та нові акценти у вивченні життя і творчості Тараса Шевченка у школі // Дивослово. – 2012. – № 3. – С. 38–40.

Сербіна В. Я. «Сирота в ряднині я колись блукав...»: Образ дитини та тема дитинства у творчості Ч. Дікенса та Т. Г. Шевченка. Компаративний аналіз. 10 клас // Зарубіжна літра в школі. – 2006. – № 11–12. – С. 13–16.

Скоць А. Віршоване пророцтво Тараса Шевченка «Ісаія. Глава 35 (Подражаніє)»: Спроба порівняльно-типологічного аналізу // Дивослово. – 2012. – № 3. – С. 8–10.

Скоць А. Образ Кобзаря у «Кобзарі» Тараса Шевченка // Дивослово. – 1996. – № 5–6. – С. 8–12.

Скоць А. Шевченкова казематна поезія-пісня «Ой три шляхи широкії...»: Герменевтика художнього тексту // Дивослово. – 2009. – № 3. – С. 53–55.

Сосюк Н. «Якби-то нашли те, що там схоронили...»: Ідейно-художній аналіз поезії Тараса Шевченка «Розрита могила» у 4 класі // Дивослово. – 2009. – № 10. – С. 24–25.

Ушкалов Л. Образ сліз у творчості Тараса Шевченка // Дивослово. – 2012. – № 3. – С. 2–7.

Харчук Р. Проблема прототипу у творчості Тараса Шевченка // Дивослово. – 2006. – № 3. – С. 49.

Черненко О. Історичне тло створення поеми «Кавказ» Т. Шевченка: Огляд для вчителя // Дивослово. – 2008. – № 3. – С. 51–52.

Шиленко Ю. Списки Шевченківських творів // Дивослово. – 2006. – № 3. – С. 62.

Шиленко Ю. Про список з поезії Тараса Шевченка «Заворожи мені, Волхве...» // Дивослово. – 2007. – № 5. – С. 54–55.

Щербакова А. Доля жінки в поемах Т. Шевченка «Катерина» та «Наймичка»: Урок літератури в 9 класі // Дивослово. – 2010. – № 3. – С. 28–31.

Яременко В. Шевченкова поема «Сон (Комедія)» в аспекті христологічного та історіософського прочитання // Дивослово. – 2013. – № 3. – С. 17–21.

Розробки уроків та сценарії

Антончик Л. Сповідь перед матір'ю – Україною: Сценарій за творами Т. Шевченка та Лесі Українки // Українська культура. – 2003. – № 2. – С. 38–40.

Бонь Н. Трагічні епізоди української історії поеми-містерії «Великий льох»: Урок літератури в 9 класі // Дивослово. – 2010. – № 3. – С. 24–28.

Верготі Л. «Не вмирає душа наша, не вмирає воля»: Урок у 9 класі за Шевченковою поезією «Кавказ» // Дивослово. – 2008. – № 2. – С. 45–46.

Вечір пам'яті Т. Шевченка / Склала У. Лагода // Дивослово. – 2003. – № 6. – С. 35–37.

Гараздюк О. Тема жіночої долі у творчості Т. Шевченка. Поема «Наймичка»: Урок у 9 класі // Дивослово. – 2012. – № 3. – С. 20–22.

Гармаш М. Наш Шевченко: Літературно-музичний сценарій // Дивослово. – 2000. – № 5. – С. 47–49.

Гладишева А. «Я так ніжно їх любив»: Сценарій літературно-музичної композиції до 185-річчя з дня народження Т. Шевченка // Українська культура. – 1999. – № 3–4. – С. 34.

Гордієнко О. А. Жіночі образи західноєвропейської драматургії і поем Т. Шевченка: Урок порівняльного аналізу. 9 клас // Зарубіжна література. – 2003. – № 5. – С. 26–28.

Гречин Л., Панасюк В. Літературно-мистецька композиція «Шевченко – художник» // Дивослово. – 1998. – № 5. – С. 56.

Дем'яненко С. «От де, люде, наша слава...»: Конкурс-змагання за творчістю Т. Шевченка // Дивослово. – 2012. – № 3. – С. 23–28.

Діденко Н. Шевченко-художник і Києво-Печерська Лавра: Урок-екскурсія // Дивослово. – 2008. – № 3. – С. 53–55.

Жаботинский (Зеев) В. Урок юбілея Шевченко // Огонёк. – 1996. – № 11. – С. 60–64.

Зарічна Н., Тарасова Н. Дві «Катерини» Тараса Шевченка: Урок у 9 класі // Дивослово. – 2011. – № 3. – С. 29–31.

Іванникова Л. В. Шевченко в нашій домі (Показ на конкретних прикладах як у народі шанують Т. Шевченка: Урок // На березі дитинства: Уроки народознавства для 5–6 кл. Вип. 4. – К.: Упр.освіти Київ. облдержадм., 1992. – С. 24–29.

Корицька Г. Слався, Тарасе великий!: Літературно-музична композиція для учнів середніх класів // Дивослово. – 2005. – № 2. – С. 35–39.

Костюченко В. Музи генія. Інтимна лірика Тараса Шевченка: Літературно-музична композиція // Дивослово. – 2012. – № 3. – С. 29–32.

Ліпінська Н. Тарасові світанки: Урок з елементами рольової гри. 6 клас // Дивослово. – 2006. – № 3. – С. 16.

Маровді В. «Мені ж, мій Боже, на землі подай любов, сердечний рай! І більш нічого не давай!»: Дев'ятикласники осмислюють інтимну лірику Т. Шевченка // Дивослово. – 2003. – № 5. – С. 48–49.

Мацько Л. «Знать од Бога і голос той, і ті слова...»: Мовні уроки Тараса Шевченка // Дивослово. – 2004. – № 3. – С. 2.

Огоновська С. Галерея мистецьких творів Тараса Шевченка: Урок позакласного читання // Дивослово. – 2004 – № 5. – С. 9–12.

Павлів І. Балада Тараса Шевченка «Причинна»: Урок літератури в 9 класі // Дивослово. – 2010. – № 3. – С. 32–38.

Роянова А., Коваленко С. Послання у вічність: Літературний вечір, присвячений 195-літтю від дня народження Тараса Шевченка та з нагоди оголошення 2009 року – Роком молоді // Дивослово. – 2009. – № 3. – С. 46–49.

Рудницька Г. Вивчення послання Т. Шевченка «І мертвим, і живим, і ненародженим...»: Урок з української літератури // Дивослово. – 2002. – № 12. – С. 33–37.

Семенюк М. Кросворд «До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка» // Літературна Україна. – 2013. – 3 жовтня. – С. 16.

Слюсар А. Лабіринт «Лауреат»: Кросворд до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка // Літературна Україна. – 2013. – 31 жовтня. – С. 16.

Сторожук Л. Тарас Шевченко і Одеса: Урок-дослідження з елементами мультимедійної презентації та театралізації // Дивослово. – 2012. – № 3. – С. 33–37.

Турчин О. Підсумковий урок-конкурс за творчістю Шевченка: Конспект уроку в 7 класі // Дивослово. – 2004. – № 3. – С. 26.

Федоренко В. Шевченкіана: Інтелектуально-пізнавальна гра // Дивослово. – 2009. – № 5. – С. 5–10.

Фурсова Л. Шевченків «Заповіт»: Урок за твором Т. Шевченка // Дивослово. – 2011. – № 3. – С. 25.

Хомич Я. Ідея незнищенності справжнього кохання в баладі Тараса Шевченка «Тополя»: Урок у 8 класі // Дивослово. – 2009. – № 3. – С. 37–39.

Хомич Я. Твір, що єднає минуле, теперішнє й майбутнє: Урок вивчення поезії Т. Шевченка «Заповіт» у 7 класі // Дивослово. – 2009. – № 5. – С. 2–4.

Чумак Т. Світлиця Шевченкового заповіту: Сценарій тематичного вечора // Дивослово. – 1998. – № 3. – С. 51.

Увічнення пам'яті

Бас В. В. Шевченків край: Фотопутівник. – К.: Мистецтво, 1989. – 264 с.

Белічко Н. Шевченкіана у творчості українських графіків 50–60-х років ХХ ст. // Дивослово. – 2004. – № 3. – С. 22.

Бойко С. Первістки Шевченкіани...: Перший у світі обеліск Т. Г. Шевченку збудовано на Прикарпатті в річницю його смерті – 1862 року // Україна. – 2002. – № 3. – С. 48.

Государственный музей Т. Г. Шевченко: Путеводитель. – К.: Мистецтво, 1971. – 132 с.

Государственный музей Т. Г. Шевченко: Фотокнига / Авт.-сост. Л. И. Внучкова, Е. Е. Серета, В. Е. Судак. – К.: Мистецтво, 1983. – 143 с.: ил.

Карпенко О. Будинок Т. Шевченка на Козиному болоті // Писанка. – 1995. – № 1. – С. 32.

Кириченко С. До Шевченка. До України. До себе...: 22 травня 1964 р. – посмертне повернення Т. Шевченка в Україну // Літературна Україна. – 1997. – 25 травня. – С. 3.

Криворучко В. У бронзі і граніті: Пам'ятники великому Кобзареві // Дивослово. – 2003. – № 3. – С. 69–73.

Літературно-меморіальний будинок-музей Т. Г. Шевченка в Києві: Фотопутівник. – К.: Мистецтво, 1979. – 126 с.

Полянничко О., Судак В. Нові експонати Державного музею Т. Шевченка // Сучасність. – 1995. – № 6. – С. 117–122.

Ступак В. Будинок, оздоблений пам'яттю про Тараса: Про Будинок-музей Тараса Шевченка у Києві // Вісник пенсійного фонду України. – 2012. – № 11. – С. 48–50.

Шевченкіана Олександра Білаша: Гайдамаки: Опера у трьох діях, семи картинах з прологом. Лібрето В. Шевчука; Вишневий вітер: Ораторія за поемою І. Драча «На смерть Шевченка». – К.: Музична Україна, 2007. – 360 с.

Шиленко Ю. Поіменовані «Кобзарі» в колекції музею: До 190-річчя від дня народження Тараса Шевченка // Дивослово. – 2004. – № 12. – С. 13–14.

Яцюк В. Історія пам'ятника на Чернечій горі очима філокартиста // Слово і час. – 1995. – № 8. – С. 23–24.

Корисні сайти про Тараса Шевченка

<http://uk.wikipedia.org/wiki/> – Шевченко Тарас Григорович – вікіпедія.

<http://taras.ucoz.ua/> – Все про Тараса Шевченка.

www.kobzar.info – Корисний інтернет-ресурс, де через призму Шевченківського віщого слова та на прикладі сторінок з його життя показано найвищу суть українського народу, у якій зібрано все – наша культура, мова, історія, звичаї та традиції; наша етика та естетика; національна філософія та духовність.

www.t-shevchenko.name – Енциклопедія життя і творчості Тараса Шевченка. Даний проект від сучасних шевченкознавців допоможе дати вичерпну інформацію про Т. Шевченка: тексти творів, листи, фотогалереї.

www.shevchcycl.kiev.ua – Шевченківська енциклопедія. Електронна версія «Шевченківської енциклопедії» у чотирьох

томах, яка нині готується Інститутом літератури НАНУ за участю шевченкознавців України, діаспори та країн близького і дальнього зарубіжжя.

www.shevchenkomuseum.com.ua – Національний музей Тараса Шевченка. Кожен, хто завітає до музею, побачить прижиттєві видання «Кобзаря», картини, малюнки та офорти, особисті речі Тараса Шевченка, архівні матеріали та рідкісні фотографії, картини українських та російських художників XIX–XX століть, старовинні меблі.

www.batktivshhyna-tarasa.com.ua – Історико-культурний заповідник «Батьківщина Тараса Шевченка»: Територіальний і духовний центр України – Черкащина – поєднав села Моринці, Шевченкове, Будище, Вільшану у Національний заповідник «Батьківщина Тараса Шевченка».

Зміст

Біографія Кобзаря.....	3
Твори Т. Шевченка.....	14
Твори про нього.....	17
Життя і творчість.....	20
Шевченко і світове письменство.....	30
Шевченко-художник.....	33
Шевченко і жінки.....	34
Краєзнавство.....	34
Біблійні мотиви в творчості Т. Шевченка.....	37
На допомогу вчителю.....	38
Розробки уроків та сценарії.....	42
Увічнення пам'яті.....	45
Корисні сайти про Тараса Шевченка.....	46